

Stanisław Więckowski

(15 III 1931-22 III 2011)

Profesor Stanisław Więckowski urodził się 15 marca 1931 roku w Pyrach koło Warszawy. Jego ojciec Władysław przed II Wojną Światową przez pewien czas pracował jako policjant, a także prowadził punkt wymiany zboża na mąkę. Podczas wojny pracował w majątku rolnym, a po wojnie był najpierw urzędnikiem gminnym, a potem pracował w Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. Matka Aniela, z domu Staszyńska, nie pracowała zarobkowo za wyjątkiem okresu okupacji, kiedy to zatrudniała się jako sezonowa robotnica rolna.

Stanisław Więckowski rozpoczął naukę w roku 1937 w Szkole Powszechnej w Bądkowie w powiecie Nieszawskim. Po wybuchu II Wojny Światowej nastąpiła przerwa w nauce do roku 1943, kiedy to Stanisław Więckowski wznowił swoją edukację w szkole zorganizowanej dla polskich dzieci w Bądkowie przez niemieckiego okupanta. Lekcje prowadziła nauczycielka Niemka. Po wojnie Stanisław Więckowski kontynuował naukę w szkole podstawowej w Konecku (powiat Aleksandrów Kujawski), którą ukończył w roku 1946. W tym samym roku rozpoczął naukę w trzyletnim Gimnazjum Ogrodniczym w Aleksandrowie Kujawskim, a po jego ukończeniu kontynuował naukę w dwuletnim gimnazjum ogrodniczym w Sopocie, które ukończył w roku 1951.

Od roku 1951 Stanisław Więckowski związany był z Krakowem i Uniwersytetem Jagiellońskim, gdzie rozpoczął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, specjalizując się w fizjologii roślin. Tytuł magistra biologii ze specjalnością fizjologia roślin uzyskał 7 lutego 1956 roku. Zaraz po tym rozpoczął pod opieką profesora Franciszka Górskiego badania związane ze swoją pracą doktorską. Stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych uzyskał 21 czerwca 1961 roku na podstawie rozprawy „Związek pomiędzy wzrostem liścia a syntezą barwników asymilacyjnych” (promotor prof. dr Franciszek Górski).

Po uzyskaniu stopnia doktora Stanisław Więckowski kontynuował swoje badania w obszarze fizjologii roślin. Ich rezultatem była rozprawa habilitacyjna zatytułowana „Badania nad aktywnością i ultrastrukturą aparatu asymilacyjnego w rosnącym liściu *Phaseolus vulgaris*”. Na podstawie tej rozprawy oraz kolokwium habilitacyjnego dr Więckowski uzyskał w 11 listopada 1967 roku stopień naukowy doktora habilitowanego. Dziesięć lat później, bo 15 kwietnia 1977 roku dr hab. Stanisław Więckowski uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego.

W karierze naukowej Profesora Więckowskiego dużą rolę odegrały zagraniczne staże naukowe. Niewątpliwie najważniejszym z nich był 11-miesięczny staż (1964-1965) w Aberystwyth w Wielkiej Brytanii, w Department of Biochemistry and Agricultural Biochemistry, University College of Wales, gdzie zdobywał szlify naukowe pod kierunkiem wybitnego uczonego, światowego autorytetu w dziedzinie badań nad karotenoidami, prof. Trevora Goodwina. Staż ten umożliwił młodemu polskiemu badaczowi zapoznanie się z zasadami funkcjonowania ośrodków naukowych na

zachodzie, nawiązanie kontaktów naukowych i współpracy, co w tamtych czasach było doświadczeniem bezcennym. W życiorysie naukowym Profesora Więckowskiego ważny był także dwumiesięczny pobyt Stanach Zjednoczonych w Department of Biology, Brookhaven National Laboratory, który odwiedził w roku 1985 jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej.

Oprócz kontaktów z nauką zachodnią, Profesor Więckowski brał także udział w budowaniu współpracy naukowej w obrębie bloku wschodniego. Odbył kilkutygodniowe staże w takich instytucjach jak Department of Genetics, Etovos Lorand University (Budapeszt, Węgry) oraz w Zentralinstitut fuer Genetik und Kulturpflanzenforschung (Gatersleben, Niemcy). Profesor Więckowski uczestniczył także aktywnie w konferencjach tematycznych krajów bloku wschodniego, które po części także współorganizował. Była to niezwykle cenna działalność integracyjna, zwłaszcza wobec trudności i pewnej izolacji w stosunku do państw zachodnich jakich doświadczała w owym czasie nauka polska.

Równolegle do prowadzonych badań i uzyskiwanych stopni i tytułów naukowych Stanisław Więckowski obejmował kolejne stanowiska na Uniwersytecie Jagiellońskim. Swoją pracę na UJ na stanowisku asystenta rozpoczął jeszcze jako student IV roku biologii (od 1 listopada 1954 r. jako pracownik kontraktowy), zaś po uzyskaniu dyplomu ukończenia studiów zatrudnienie zmieniono na czas nieokreślony. Z dniem 1 marca 1956 r. mgr Więckowski otrzymał awans na stanowisko starszego asystenta w Katedrze Fizjologii Roślin UJ, zaś rok później przyjął dodatkowe zatrudnienie na pół etatu na stanowisku starszego asystenta w Zakładzie Fizjologii Roślin Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Kolejne etapy w karierze zawodowej Stanisława Więckowskiego to awans na stanowisko adiunkta w Katedrze Fizjologii Roślin UJ (1 listopada 1961 r.), awans na stanowisko docenta w tejże Katedrze (1 kwietnia 1969 r.), a następnie (1 czerwca 1971 r.) przejście na etat docenta w Zakładzie Biochemii Roślin Instytutu Biologii Molekularnej UJ i objęcie funkcji kierownika tego Zakładu, przemianowanego później na Zakład Fizjologii i Biochemii Roślin. Funkcję tę sprawował do roku 1997.

Już jako kierownik Zakładu objął w nim w roku 1977 stanowisko profesora nadzwyczajnego, a następnie profesora zwyczajnego. Profesor Stanisław Więckowski brał czynny udział w tworzeniu Instytutu Biologii Molekularnej UJ, a w latach 1974-1976 pełnił funkcję zastępcy dyrektora tego Instytutu.

W pewnym okresie swojego życia (lata 1998-2004) Profesor Więckowski był dodatkowo zatrudniony na część etatu profesora zwyczajnego w Samodzielnym Zakładzie Chemii, Akademii Pedagogicznej w Krakowie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny). Przejście z dniem 30 września 2001 roku na emeryturę nie oznaczało końca działalności naukowej Profesora. Pracował on nadal (do roku 2007) na część etatu w Zakładzie Fizjologii i Biochemii Roślin, prowadząc różnorodną działalność naukową i służąc młodszym pracownikom swoją radą i doświadczeniem. Profesor Więckowski do samego końca był ściśle związany z Zakładem Fizjologii i Biochemii Roślin. Przychodził regularnie do swojego gabinetu, nie prowadził już co prawda działalności eksperymentalnej ale dalej działał w obszarze nauki pisząc recenzje, opinie i różnego typu opracowania.

Profesor Stanisław Więckowski był fizjologiem roślin specjalizującym się w zagadnieniach związanych z fotosyntezą. Miał w tym zakresie wybitne osiągnięcia oraz uznanie zarówno w kraju jak za granicą. Opublikował ponad 150 prac doświadczalnych i artykułów

przeglądowych. Był też autorem lub współautorem 5 książek, podręczników i skryptów akademickich, w tym podręcznika „Fizjologia roślin” pod redakcją J. Zurzyckiego i M. Michniewicza, który doczekał się dwóch wydań.

Szczególnie jego prace nad transportem elektronów we wczesnych fazach zielenienia etiolowanych roślin, a także wyniki uzyskane w badaniach nad biosyntezą chlorofilu oraz wykrycie fluorescencji karotenoidów zyskały rozgłos międzynarodowy. Był także skuteczny w pozyskiwaniu pieniędzy na badania. W czasach poprzedzających utworzenie Komitetu Badań Narodowych pełnił funkcję przewodniczącego grupy tematycznej w problemie badawczym CPBP05.02, a także był członkiem komisji oceniającej w problemie badawczym MRIL.7. Po utworzeniu KBN uzyskał finansowanie kilku swoich projektów badawczych.

Profesor Więckowski był zapraszany do udziału w licznych konferencjach naukowych w kraju i za granicą, gdzie często wygłaszał referaty, a także prowadził sesje. Sam także organizował konferencje i sympozja; dwukrotnie był organizatorem Zimowych Seminariów Instytutu Biologii Molekularnej UJ w Rabce, a także ogólnopolskiego seminarium pt. „Mechanizmy oddziaływania światła na procesy metaboliczne” i sesji poświęconej pamięci profesora Jana Zurzyckiego.

Długoletnia działalność dydaktyczna Stanisława Więckowskiego obejmowała wiele różnorodnych zajęć, takich jak prowadzenie ćwiczeń i pracowni specjalistycznej z zakresu fizjologii roślin, seminaria z biochemii, wykłady kursowe z fizjologii roślin i z biochemii oraz kilka wykładów monograficznych. Profesor Więckowski był cenionym wykładowcą lubianym przez studentów. W czasie swojej działalności dydaktycznej wypromował około 70 magistrów, a 10 osób (w tym piszący te słowa) wykonało pod jego kierunkiem swoje prace doktorskie.

Ważnym aspektem działalności Profesora Więckowskiego była jego działalność recenzencka. Napisał 44 recenzje rozpraw doktorskich, 30 recenzji rozpraw habilitacyjnych, 32 recenzje dorobku naukowego kandydatów do tytułu lub stanowiska profesora oraz 4 recenzje związane z odnowieniem doktoratu lub przyznaniem doktoratu *honoris causa*. Do tego należy dodać kilkanaście recenzji projektów badawczych i liczne recenzje prac naukowych na zlecenie redakcji czasopism naukowych krajowych i zagranicznych.

Wysoka pozycja naukowa prof. Więckowskiego sprawiła, że był on często zapraszany do redagowania czasopism. I tak w latach 1979-1989 był członkiem Rady Redakcyjnej „Wiadomości Botanicznych” – w początkowym okresie (1979-1984) jej przewodniczącym, a następnie (1982-1989) Zastępcą Redaktora. W latach 1985-1989 Profesor Więckowski był redaktorem Wydawnictw Naukowych UJ – seria Biologia Molekularna, a w latach 1988-2005 członkiem Rady Redakcyjnej „Acta Physiologiae Plantarum”. Przez ponad dwadzieścia lat Profesor Więckowski był także członkiem Rady Redakcyjnej czasopisma zagranicznego „Photosynthetica”.

Działalność organizacyjna Profesora Więckowskiego nie ograniczała się tylko do uczestniczenia w Radach Redakcyjnych czasopism naukowych. Przez cztery kadencje (lata 1993-2006) był On członkiem Komitetu Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin PAN, przez dwie kadencje (1996-2002) członkiem Komitetu Botaniki PAN oraz także przez dwie kadencje (1996-2002) członkiem Komisji Biologicznej PAN. Ponadto, przez ponad dwadzieścia lat uczestniczył w pracach Rady Naukowej Zakładu (a następnie Instytutu) Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego będąc w latach 1996-2006 jej wice-

przewodniczącym, a w latach 2007-2010 członkiem. Był także członkiem-założycielem Polskiego Towarzystwa Biologii Eksperymentalnej Roślin oraz członkiem Zarządu Głównego Sekcji Fotobiologii przy Polskim Towarzystwie Biochemicznym.

Profesor Więckowski pełnił także rozliczne funkcje organizacyjne i administracyjne w macierzystej uczelni. Wielokrotnie był przewodniczącym, zastępcą przewodniczącego lub egzaminatorem komisji rekrutacyjnych na kierunku *biologia*. W latach 1969-1976 był członkiem Rady Oddziałowej ZNP na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ, a w latach 1970-1975 przedstawicielem ZNP do Kolegium i Rady Naukowej Instytutu Biologii Molekularnej UJ. Brał udział w pracach Wydziałowych Komisji ds. przewodów doktorskich, ds. nagród i odznaczeń, jako ich członek, był także pełnomocnikiem dziekana ds. stypendiów i pomocy materialnej studentom.

Za swoją działalność naukową i dydaktyczną Profesor Więckowski otrzymał liczne odznaczenia, wyróżnienia i nagrody. I tak w roku 1975 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, w roku 1979 Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, w roku 1999 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Ponadto, za zasługi dydaktyczne został uhonorowany w roku 1990 Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Profesor Więckowski otrzymał także wiele nagród, m.in. Nagrodę indywidualną III stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego i Nauki za rozprawę habilitacyjną (1968 r.), Nagrodę Zespołową Sekretarza Naukowego PAN za badania nad rozwojem i adaptacją aparatu fotosyntetycznego (1973 r.), Nagrody Zespołowe I i II stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego i Nauki (1978 r. i 1979 r.) oraz liczne nagrody Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego i Rektora Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Profesor Stanisław Więckowski był nie tylko wybitnym uczonym. Był także autorytetem i nauczycielem akademickim cieszącym się powszechnym szacunkiem. Był przy tym osobą lubianą, wzorem dobrych manier i gentelmanem w każdym calu, bardzo panującym nad swoimi emocjami. W czasie naszej czterdziestoletniej znajomości i bliskiej współpracy nigdy nie widziałem aby Profesor był wzburzony, podnosił na kogoś głos lub udzielał komuś reprimendy, choć powodów do tego czasem nie brakowało. Jedynymi oznakami tego, że Profesor Więckowski jest zdenerwowany było marszczenie brwi, a czasem rumieniec pojawiający się na jego policzkach.

Profesor był osobą niezwykle skromną, unikającą celebry ku swojej czci. Nigdy nie wyrażał zgody na organizowanie imprez naukowych lub innych uroczystości poświęconych obchodzonemu przez Niego jubileuszom lub okrągłym rocznicom. Na nasze prośby o zgodę na zorganizowanie takich imprez zwykł odpowiadać krótko: „im ciszej tym lepiej”. I takim Profesorem Stanisław Więckowski pozostanie w naszej pamięci.

Profesor Więckowski zmarł w Krakowie 22 marca 2011 roku i został pochowany na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.

Kazimierz Strzałka